

Ideen om en farge

Nina Torp

¹ Sir John Soane's Museum, *The Dining room & Library. A short guide.* London 2013, side 4

² Se: theguardian.com/science/2011/sep/22/pompeii-red-yellow
Dato: 15.05.14

³ Sergio Omarini, "Notes on colours and pigments in the ancient world." *Journal of the International Colour Association 2012, nr. 8,* side 61-67

⁴ Richard W. Lane og Joseph F. Borzelleca, *1. Harming and Helping through Time: The History of Toxicology i Principles and Methods of Toxicology (5. utgave).* New York: A. Wallace Hayes, Informa Healthcare USA 2008, side 14

I forbindelse med Grunnlovsjubileet 2014 er Riksbygningen på Eidsvoll tilbakeført av konservatorer, slik at den framstår som mest mulig lik den bygningen Riksforsamlingen befant seg i for to hundre år siden. I Eidsvollsbygningens vestibyle finnes nå en dyp rød, oransjepreget farge. Fargen som er malt på veggene i rommet er kalt pompeii-rød eller pompeiansk rød. Den har beveget seg langt fra sitt arkeologiske funnsted.

Da utgravningene av Pompeii startet på midten av 1700-tallet var oppdagelsen av en glemte sivilisasjon en sensasjon. Stedet var på den tiden preget av en "skattegraving", der man blant annet brøt freskomalerier fra veggene og turister tok med funn hjem i bagasjen. Funnene førte til nye strømninger innenfor den europeiske overklassens interiørmote, og "pompeiansk stil" ble en estetisk preferanse. Pompeii-rød ble en favorisert farge til bruk i saler og stuer.

Soanes hjem

Et eksempel på en slik bolig, er den som en gang tilhørte Sir John Soane i London. Soane var en britisk arkitekt, samler og representant for nyklassisismen. Boligen i 12 Lincoln's Inn Fields laget han slik at den framsto som et museum av modeller og fragmenter fra antikken. I et av værelsene, "The Library Dining room", er alle vegger malt i pompeii-rød. Fargen stammer fra en bit av en freske som Soane tok med seg da han besøkte Pompeii under utgravningene i 1778.¹ Dette var et interessant funn for en mann som hadde antikken både som undersøkelsesfelt og forbilde. I ettertid framstår funnet hans som mer komplekst enn Soane kunne ha noen idé om, på den tiden han selv levde.

Pompeii-rød

I 2011 avslørte Det Nasjonale institutt for optikk, som holder til i Firenze i Italia, at så å si halvparten av de pompeianske røde freskene i Pompeii og Herculaneum opprinnelig var malt i gul oker.² Det var vulkanutbruddet fra Vesuv i år 79 e. Kr., og varmen som fulgte med asken, som "hermetiserte" byen, og gjorde at fargen endret seg fra gul oker til dyp rød. Gul oker endres til rød når den utsettes for mer enn 300 grader. Mange av de spesielle røde veggmaleriene i Pompeii må opprinnelig ha vært gule. Det endrer vårt bilde av den antikke byen. Ifølge forskerne ved Det Nasjonale instituttet for optikk, bestod den ekte pompeii-røde fargen, altså den røde fargen som fantes originalt i freskemalerier før temperaturendringen av vulkanutbruddet, av minium eller cinnabar.³

Minium er rødt bly, og cinnabar (også kalt vermilion) ble utvunnet i gruver med kvikksølv. Dette var det dyreste mineralet som fantes på den tiden da Pompeii ble bygget. Det var slaver og fanger av romerne som fikk i oppgave å utvinne cinnabar fra gruver i Spania og det skal ha blitt sett på som en dødsdom å arbeide i gruvene, siden mineralet var svært giftig.⁴

Hva man regner som pompeii-rød i dag, etter årevis med kopier og tilnærminger, varierer. Ifølge den tyske fargeleverandøren Kremer Pigmente, som har et eget pigment kalt *Pompeischen Rot*, er fargen opprinnelig en brent sienna fra Toscana. Heatons pigmentkompendium fra 1928 regner lys indisk rød (jernoksid) som pompeii-rød. Det gjør også den britiske leverandøren av kunstmateriell Winsor & Newton. Både Pantone, fargereferansesystemet for trykk, og NCS, Natural Color System, som er standarden for fargeangivelse på veggmaling, har sine versjoner av pompeii-rød, som heller ikke stemmer overens.

Fargen pompeii-rød er med andre ord en idé som viser seg mer bestandig enn den faktiske fargen. Fargen kan synes å være skapt ut fra en forherligelse av fortiden; ut fra et forsøk på å gjenskape en farge på et sted, for å bringe stedet nærmere oss. Det viser seg vanskelig. I dag framstår forestillingen om fargen pompeii-rød som et historisk etablert kollektivt bilde. Stadig ny kunnskap kommer til og endrer vår historie, men likevel opprettholdes tankemønsteret – som ideen om at pompeii-rød er en faktisk farge og ikke vermilion eller brent oker. Fargen som kulturelt fenomen og eksempel på en smakskultur innenfor en bestemt tidsperiode, tydeliggjør behovet vi har for å finne noe autentisk, noe ekte i kulturarven.

Pompeii-rød er nok umulig å spore tilbake til noen original. Vi kan heller kalle den en representasjon av seg selv, et eksempel på at imitasjonene kan overleve sin opprinnelse. Én versjon av fargen kan vi i alle fall se i vestibylen i Riksbygningen fra 1814 på Eidsvoll, som nå igjen, etter to hundre år, er malt pompeii-rød.

Nina Torp er billedkunstner. Hennes installasjoner og fotografier utforsker ulike sider ved vår vestlige kulturarv og historieforståelse, ninatorp.com

Bakgrunnsfarge:
Pompeii-rød,
C M Y K # 15, 70, 70, 0